

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

ÜNAL, S. (2020). Somut Olmayan Kültürel Mirastan Bir Kesit; Isparta Çömlekçiliği. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24 (3) , 1069-1079.

Somut Olmayan Kültürel Mirastan Bir Kesit; Isparta Çömlekçiliği

Serap ÜNAL (*)

Özet: Hava, su, toprak ve ateş gibi temel öğelerin insan eliyle bütünleştiği, işlevsel, simgesel, estetik ve sanatsal bir üretim olan çömlekçilik, asırlar boyu tüm geçmiş zamanları geleceğe taşıyan vazgeçilmez bir kültür elemanı olmuştur. Neolitik Evre 'den günümüze kadar yaklaşık 9000 yıllık bir geçmişi görünürde tutan seramik üretimi, arkeolojik, etnografik ve kültürel zenginliği ile tartışılmaz şekilde Anadolu'nun somut olmayan zengin bir kültürel mirasıdır. Yapılan arkeolojik araştırmalar sonucu, Seramikli Neolitik Dönem ve sonrası dönemlerin oldukça yoğun yaşandığı Göller Bölgesi, hemen her dönemin pişmiş toprak örneklerini ayrıntılarıyla birlikte bize sunmuştur. Özellikle çarklı çömlekçilik (Uruk, M.Ö. 3500) sonrası dönemlerden itibaren günümüze kadar uzanan ve direnerek de olsa sürdürülmeye çalışılan Anadolu ilkel çömlekçiliği, önemli bir kültür mirasıdır. Zira arkeolojik bir olgunun binlerce yıl neredeyse bozulmadan eylemsel olarak günümüze kadar uzanması dikkat çekici bir kültür değerini ortaya koymaktadır. Bu kapsamda bir kesit aldığımızda Isparta'da yaşamakta olan ilkel çömlekçiliği örnek gösterebiliriz. Göller Bölgesi'nde birçok merkezde olduğu gibi çömlekçilik kültürü hala yaşamaktadır. Bununla birlikte, milli folklorumuzda, türkü, şiir vb. değerlerimize de konu olan çömlekçilik, Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) bağlamında tam olarak hak ettiği yerde değildir. Batı SOKÜM envanterlerine baktığımızda ise, bizden çok daha geç dönemlerde çömlekçilik kültürü ile tanışmalarına rağmen, kültürel döküm listelerinde çömlekçiliğin geniş şekilde yer aldığını görürüz. Bu makalede, Anadolu çömlekçiliği nezdinde Isparta çömlekçiliğinin, yerel üretim tarzı ve geleneksel yapısı ile kültürel mirasımızın önemli bir ögesi olduğu anlatılmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çömlekçilik, Isparta, SOKÜM, Kültürel Miras

A Section of Intangible Cultural Heritage: Isparta Pottery

Abstract: Pottery, which is a functional, symbolic, aesthetic and artistic production in which basic elements such as air, water, earth and fire are integrated with human hands, has been an indispensable cultural element that has carried all past times to the future for centuries. Ceramics production, which keeps a 9000-year history in sight from the Neolithic Age to the present, is indisputably a rich cultural heritage of Anatolia with its archaeological, ethnographic and cultural richness. As a result of the archaeological researches, the Lakes Region, where the Neolithic Period with ceramics and post-period periods were experienced, presented us with examples of terracotta of almost every period. . Anatolian primitive pottery, which extends from the period after the pottery pottery (Uruk, 3500 BC) to the present day and has been tried to be resisted, is an important cultural heritage. The fact that an archaeological phenomenon extends to the present day without any deterioration for thousands of years reveals a remarkable cultural value. When we take a cross-section in this context, we can cite the primitive pottery living in Isparta. As in many centers in the Lake District, pottery culture still lives. Besides, in our national folklore, folk songs, poetry, etc. Pottery, which is also the subject of our values, is not exactly where it deserves in the context of Intangible Cultural Heritage (SOKÜM). When we look at the Western SOKÜM inventories, we see that pottery is widely included in the cultural casting lists, although they met

*) Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü (e-posta: serapunal2011@gmail.com) ORCID ID. <https://orcid.org/0000-0003-2407-1789>

Bu makale araştırma ve yayın etiğine uygun hazırlanmıştır iThenticate intihal incelemesinden geçirilmiştir.

with pottery culture much later than us. In this article, it is aimed to explain that Isparta pottery is an important element of our cultural heritage with its local production style and traditional structure before Anatolian pottery.

Keywords: Pottery, Isparta, SOKÜM, Cultural Heritage

Makale Geliş Tarihi: 18.01.2020

Makale Kabul Tarihi: 27.09.2020

I. Giriş

İnsanoğlu, var oluşundan bugüne dek hayatını sürdürebilmek için çeşitli alet, araç-gereçlere gereksinim duymuş, gruplar/topluluklar içinde ihtiyacı olan ortam ve gereçleri doğadan üreterek ve kullanarak hayata tutunmuştur. Anadolu'da Paleolitik Dönemin başlarından itibaren ilk olarak taş yontarak alet edinmeye başlayan insanlık, sonrasında bu becerisini geliştirerek, tarımı, çanak çömleği, gereksinimlerinden dolayı toprak kapları ilk üreten kadının önemini keşfetti, barınacağı evleri yaptı. Daha düzenli bir sosyal hayata geçti. İnsan çağlar boyu pişmiş toprak üretti ve halen günümüz endüstrisi de dâhil üretmeye devam etmektedir.

Geçmişten günümüze verdiği zengin, sosyokültürel betimsel malzeme ile çömlekçilik, binlerce yıllık geçmişi, üzerindeki bezeklerden formlarına, pişme derecelerine kadar birçok veriyi gerek arkeolojik, gerekse etnografik olarak çok sayıda disiplinle birlikte bizlere sunmaktadır. Anadolu'nun bu kapsamda zengin bir kültür coğrafyası olduğunu düşündüğümüzde bu varlığın kültür varlıklarımızın önemli bir alanını oluşturduğu gerçektir.

Neolitik Çağdan günümüze kadar geçen binlerce yıllık süreçte, özellikle Anadolu'da yoğunlaşan bu sanat/zanaat, hemen her evrede farklı özellikler göstererek ortaya çıkmıştır. Seramikli Neolitik Dönemde, Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi, kilden yapılmış kaplara M.Ö.7.binde Göller Bölgesi'nde de yoğunlukla rastlanmaktadır. İlk örnekler tek renkli, kaba yapılı ve basit biçimlidir. Sonraları M.Ö.6. binin ortalarında, özellikle Çatalhöyük ve Hacılar 'da yapılanlar, çok renkli olmaları, biçim ve bezemeleriyle insanlığın seramik konusunda ortaya koyduğu ilk sanat eserleridir.

Göller Bölgesi, coğrafi betimi ile Isparta ve Burdur sınırları içinde kalan alanların tümünü, Konya ilinin Sultandağları sırasının batısında kalan Beyşehir bölgesini ve Antalya'nın kuzey kesimini kapsamaktadır

Kuşkusuz tarihsel geçmişinin de verdiği bir ivmeyle Göller Bölgesi çömlekçiliği günümüzde de primitif haliyle ilginç bir konumdadır. Bölgenin kil yataklarından kap formlarına kadar, geçmişi bütünleştiren özellikleriyle incelenmeye değer bulunmuştur. Yöreye ait geleneksel sanatlar arasında yer alan çömlekçilik derin geçmişi ve birçok disipline malzeme vermesi açısından da farklı bir el sanatıdır.

Günümüz çömlekçilik yerleşimlerinin önemli özelliklerinden biri de arkeolojik ören yerlerine ve kil yataklarına yakın olmasıdır. Dolayısıyla Göller Bölgesi, arkeolojik yoğunluğunun yanı sıra kil yatakları yönünden de oldukça zengindir.

Paleolitik Dönemden beri hemen tüm çağların yaşandığı Göller Bölgesi, 1900'lerde başlayan saha araştırmalarıyla yerli yabancı bilim insanlarının da dikkatini çekmiş ve bölgenin prehistorik değer yapısı ortaya çıkmıştır. Ardından devam eden kazılar ve araştırmalarla Isparta merkezli Göller Bölgesi çanak çömleği, uygarlıkların geçmiş izlerini bize iletmeyi sürdürmektedir. Bu anlamda önem ifade eden Isparta çömlekçiliği reel kültür değerlerine ters orantılı olarak ekonomik ve kültürel destekten yoksun bir şekilde yok olma sürecindedir.

Isparta'da, Eğirdir'deki Ada (Nis) da, Yalvaç'ta, Isparta merkezde Ayazmana (Minas) çömlek üretimi yapılmıştır. Ancak günümüzde bu merkezler çömlek üretmemektedir. Isparta'ya en yakın çömlek üreten merkez, Burdur Ağlasun ilçesine bağlı Çanaklı (Mamak) beldesidir. Isparta il merkezinin kırsal yamaçlarında, civar ilçe merkezlerine geleneksel yöntemlerle ürettiği çanak çömlekleri satarak ayakta kalmaya çalışan tek bir çömlekçi işliği kalmıştır. Aynı üretim süreci benzer özellikleriyle Göller Bölgesi'nde, Konya Doğanhisar, Hüyük, Sille ve Isparta gibi birçok çömlekçilik merkezinde geleneksel tarzını bozmadan adeta yaşam savaşı vererek devam etmektedir.

2. Isparta Çömlekçiliği

Isparta'da mevcut coğrafi konum ve jeolojik yapı, pişmiş toprak üretimine son derece uygundur. Öylesine ki, bu üretim asırlar boyunca kesintisiz olarak sürmüş ve günümüze kadar ulaşmıştır. Isparta, Göller Bölgesi'nin de merkezi konumunda olarak, geleneksel çömlek üretimini kültür değerleri kapsamında direnerek de olsa sürdürme çabasıdadır. Yanısıra Isparta toprak yapısı endüstriyel seramik üretimine de son derece uygundur.

2.1. Isparta'nın Coğrafi Yapısı ve Kil Örnekleri

Isparta ili, Akdeniz Bölgesi'nin kuzeyinde Göller bölgesinde yer almaktadır. 8.933 km² 'lik yüzölçümüne sahip olan Isparta ili, kuzey ve kuzeybatıdan Afyon ilinin Sultandağı, Çay, Şuhut, Dinar ve Dazkırı, batıdan ve güneybatıdan Burdur ilinin Merkez, Ağlasun ve Bucak, güneyden Antalya ilinin Serik ve Manavgat, doğu ve güneydoğudan ise Konya ilinin Akşehir, Doğanhisar ve Beyşehir ilçeleri ile çevrilmiştir. Rakımı ortalama 1050 m'dir.

Harita 1- Isparta Haritası

Resim 1- Isparta Genel Görünüm

Isparta kilinin seramiğe uygunluğu, dolayısıyla Isparta ve yöresinde mevcut kil yataklarının seramik üretiminde kullanılabilirliği araştırılmıştır. Bu amaçla, öncelikle 6 bölgeden kil örnekleri alınmış ve kimyasal ve mineralojik özellikleri incelenmiştir. Daha sonra, seramik teknolojisinde kil minerallerine uygulanan bazı testler uygulanmış ve birbirleri ile kıyaslanmıştır.

Yapılan deneysel çalışmalar, Isparta ve çevresindeki fluviyal killerin, seramik üretimine uygun olduğu ortaya çıkmıştır. Gölsel Neojen havzalarından derlenen kil örneklerinin tümü, yapısındaki yüksek oranda bulunan karbonat ve organik madde içerikleri seramik hammaddesi olabilme özelliğini azaltan unsurlar olarak değerlendirilmiştir. XRF ve XRD sonuçları göz önüne alındığında, seramik yapımına uygun olan fluviyal killerde SiO₂, Al₂O₃, Fe₂O₃ ve K₂O oranlarının oldukça yüksek sayılabilecek düzeylerde olduğu ve potasyumlu minerallerin (illit, ortoklas v.b.) yaygın olarak bulunduğu saptanmıştır. Buna karşın seramik için uygun bulunmayan killerde kalsit ve dolomit gibi karbonatlı mineral bileşenlerinin yaygın olduğu, potasyumlu minerallerin düşük oranda bulunduğu ortaya çıkarılmıştır. Isparta ve çevresinde bulunan Neojen havzalarındaki kil düzeylerinin üst bölümünde oldukça kalın marn, killi kireçtaşı ve traverten gibi karbonatlı tortullar yer alır. Bu nedenle, Neojen gölsel tortul istifinde yaygın olarak bulunan karbonat tortulları, bu havzalarda yer alan killerin diyajenez aşamasında karbonat bileşenleri bakımından zenginleştiğini belirtmek mümkündür. Fluviyal killerin, geleneksel seramik yapımında, özellikle çamur tornası ile şekillendirilmeye ve artistik seramik çalışmalarına uygun olduğu görülmüştür. Diğer taraftan, Neojen killer, renk açısından uygun olması nedeniyle, döküm çamuru ve firit açısından kullanılabilirliğinin araştırılması gerekmektedir. Seramik testlerinden elde edilen veriler doğrultusunda, killerin seramik üretiminde şamotlu çamur ve torna çamuru yapımına uygunluğu tespit edilmiştir. [Deniz, Ünal ve Yağmurlu 1999: 74] Sonuçta, bu bölgelerden alınan kil örneklerinin seramikte kullanılabilirliği ortaya çıkmıştır.

2.2. Isparta ve Çevresi Çömlekçilik Tarihi

Isparta'da seramik buluntulara dayalı ilk arkeolojik çalışmalar 1900'lü yıllarda başlamış, günümüzde de Pisidia Bölgelerinde kazı ve araştırmalar devam etmektedir.

H. R. Ormerod ve Woodward 1909/1910 yıllarında güney Anadolu'nun batı kısımlarında ve bilhassa Antalya ile daha kuzeyde kalan bölgede yâni, bugünkü Isparta ve kısmen de Burdur, Denizli vilâyetleri içinde, arkeoloji bakımından iyi sonuçlar veren tetkik gezileri yapmışlardır. [T.ÖZGÜÇ 1944:407]

1938 yılında Burdur-Isparta demiryolunun yapımı esnasında tesadüfen yarılan bir höyükten (Baradız) ele geçirilen seramiklerin, bu sırada coğrafi araştırmalar yapan H. Luis ve N. Çıtakoğlu tarafından toplanması ve K. Bittel'in bunları incelemesi, araştırmacıların bölgenin prehistorik dönemlerine olan ilgisini artırmıştır. 1944 yılında Ş. A. Kansu başkanlığında, M. Şenyürek ve İ. K. Kökten'den oluşan bir heyetin Türk Tarih Kurumu adına yaptığı kazılarda, Baradız ile Bozanönü'nde Üst Paleolitik Dönem'e tarihlenen aletler ele geçirilmiştir.

Resim 2- Isparta-Gelendost, Yaka Köşk Höyük 'ten Neolitik Dönem Çanak Çömlek Parçaları [Özsait, Efe 2012:30]

1957 yılından itibaren J. Mellaart'ın 4 sezon boyunca Burdur yakınlarındaki Hacılar 'da gerçekleştirdiği kazılar, bölgenin prehistorik dönemlerine ait kalıntıların gün ışığına çıkarılması yolunda atılmış olan ilk önemli adımı oluşturmaktadır⁸. 1972-2011 tarihleri arasında söz konusu bölgede M. Özsait tarafından uzun soluklu yüzey araştırmaları sürdürülmüştür. 1978 yılından itibaren R. Duru başkanlığında, sırasıyla Kuruçay, Höyücek ve Bademağacı'nda kazılar gerçekleştirilmiştir. 2011 yılı ile birlikte ise, G.Umurtak başkanlığında yürütülen Hacılar Büyük Höyük kazılarının sonuçları ile bölgenin prehistorik kültürleri hakkında bilgi edinilmeye devam edilmektedir. Pisidya/Göller Bölgesi'nde şimdiye kadar kazısı yapılmış ve halen yapılmakta olan yerleşmelerde ele geçirilen çanak çömlek ve özellikle M. Özsait başkanlığında 1972-2011 yılları arasında gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında ele geçmiş olan İlk Tunç Çağı'na ait çanak çömlek bölgenin keramik repertuarını oluşturmaktadır. [Türkteki 2015: 757]

Aradaki arazinin oldukça dağlık bulunmasına rağmen, Isparta ovasının Eğridir ve Beyşehir gölü üstünden Konya ovasıyla kültür münasebetine girişeceği de pek tabiidir. [Özgüç 1944: 418]]

J.Mellaart tarafından, Burdur, Isparta ve Korkuteli bölgelerinin çanak çömleği tek bir grup olarak değerlendirilmiştir. Burdur-Isparta Çanak Çömleklerini örnekleyen buluntulara, Tefenni, Burdur ve Isparta Atabey düzlüklerinde rastlanılmaktadır. Bu buluntular, Kuruçay, Hacılar'dan itibaren Harmanönü ve Pisidia Antiokheia'ya kadar uzanan aynı zamanda Göller Bölgesi olarak adlandırdığımız coğrafyada Neolitik Dönemden günümüze kadar seramik üretildiğini göstermektedir. Coğrafi ve jeolojik yapının Göller Bölgesi'nde benzer özellikler taşıması, bölgenin kil yapısının da seramik hammaddesi olarak uygun olması, seramik üretiminde etkin rol oynamıştır.

Resim 3 - Isparta Çömlek Atölyesi (Foto: Serap Ünal)

3.1. Çamur Hazırlama

Isparta'nın 3 km dışında Sarıdere denilen bölgeden getirilen toprak “ Testi Ocağı “ denilen atölyenin dışında oluşturulan havuzlarda 1 yıl boyunca bekletilir. Yöre de “ Toprağın Analaşması” yani toprağın kar suyunu bünyesine alması gerektiği, aksi takdirde verim alınamayacağına inanılır. Atölye dışında havuzlarda bekletilen çamur, içeri alınarak yoğrulur ve atölye köşesinde biriktirilerek üzeri kapatılır. Bu işleme “yağlama ya da zıvıklama” denilir.

Resim 4 - Yöre Toprağının Çömlek Yapımı İçin Hazırlanması (Foto: S. Ünal)

3.2. Çömlekçi Çarkı ve Çekim İşlemleri

Isparta çömlekçi çarkı uzun milli, yataklı, bilyeli ayakta çevrilebilen tezgâhlardır. Bu tezgâh modellerinden önce büyük baş hayvanın kalça kemiği toprağa çıkarıp üzerine “tabla” konularak ilkel çark modeli oluşturularak şekillendirme yapılmaktaymış.

Isparta çömlekçi çarkları günümüzde ayakla çevrilebilen 6. tür tezgâhlar grubuna girmektedir. Şekillendirme sırasında usta çarkın sağ tarafına oturup “kelleyi” solundan çekmektedir. Şekillendirilecek çamur çark'a (kelle) konularak merkeze getirilir. Bu işleme yöre de “ağzı pergele getirme” denilir. Merkeze getirilerek ortasının açılması yapıp ağzı pergele getirilen çamurdan “ana şemik” (ana form) çekilir.

Resim 5 - Çekim öncesi Kil Kütlesinin Hazırlanması (Foto: S. Ünal)

Resim 6 - Çarkta Çömleđin Çekimi (Foto: S. Ünal)

3.3. Kurutma, Fırın ve Pişirim

Çark üzerinde işlemleri tamamlanmış testiler pişirim öncesi atölye içinde kurumaya alınırlar. Bekleme süresi, mevsimine göre değişmekte olup, en az bir haftadır. Kurutma aşamasında toprağın bünyesindeki nemini yavaş atmasını sağlamak amacıyla, ortamın güneş görmemesine ve hava akımı olmasına özen göstermek gerekir. Kuruyan ürün önce Konya ili Sille ilçesinden gelen “badana” ya (beyaz toprak) bandırılır. Sonra ise akü içindeki eski plakalar dövülerek ince elekten geçirilir. Mermer tozu, tufal (bakır tozu), boza kıvamında çamur karıştırılır ve bu karışım el değirmen taşında çekilir. Formlar sulandırılan bu karışım içine bir kez daha bandırılıp kurumaya bırakılır. Kurutma işlemi avlu, ahır veya samanlıklarda güneş almayan yerlerde en az 15 gün süre ile yapılır.

Resim 7, 8 - Çekim İşlemi Tamamlanmış Kurumaya Bırakılan Çömlekler (Foto: S. Ünal)

Isparta’ da pişirim için kullanılan fırın, ilkel çömlekçilik merkezinde inşa edilen fırın tipinin en gelişmiş olup, kemerler üzerine oturtulmuştur ve alttan ateşlenmektedir. Fırın yanma süresi 18 saattir. Bu sürenin ilk 6 saatinde çalı ağzından odun ve çalı atılır. 1 saat

sonra iki kişi karşılıklı 6 saat karşılıklı talaş atar. Yanma işleminin bitiminden sonra fırın bir gün soğumaya bırakılır. Soğuyan fırından çıkarılan çömler uygun bir alanda istiflenerek satışa hazır hale getirilir. Çevre il ve ilçelere satılarak gönderilen ürünler bu zanaat sahiplerinin önemli bir gelir kaynağıdır.

Resim 9,10,11 - Fırın ve Fırının Yakılışı (Foto: S. Ünal)

Resim 12,13 – Pişirim Sonrası Satışa Hazır Çömler (Foto: S. Ünal)

3.4. Isparta yöresi formlar ve yöresel isimleri

Şapşak: Küçük hacimli kase

Pelte Şapşığı: Bezemeli pelte kasesi

Su Şapşığı: Su bardağı

Kedi Şapşığı: Kedi maması için hazırlanan bezik kap

Çömler: Geniş ağızlı kaplara verilen genel isim

Şirlek: Kulplu ağız kısmı ağız kısmı oluklandırılmış kap

Susak: Tek kulplu ortalama 2 lt. lik su kabı

Badıç: Kulpsuz küçük ibrik

Bodyç: Her boydan kulpsuz ibriklerin genel adı

İbrik: Boyuna yakın yerden su içmeye yarayan kap

Yal kabı: Hayvanlar için yiyecek kabı

4.Sonuç ve Öneriler

Göller Bölgesinde yer alan Isparta ili, Anadolu’da binlerce yıllık bir gelenek olan çömlekçiliğin yaşamakta olan haline güzel bir örnektir. Anadolu’da sürdürülebilir kültür çömlekçiliğin halen devam edebilmesinin en önemli dayanağı, yaklaşık 9000 yıllık bir uğraşın izlerinin silinmemesi olsa gerek.

Geleneksel çömlekçilik Isparta’da da birçok merkezde olduğu gibi yok olma sürecine girmiştir. Oysa Anadolu çömlekçiliği, arkeolojik ören yerlerinin zenginliği, kil yataklarının verimliliği ile binlerce yıllık bir üretim tarzını ve kültürünü günümüze taşıyan bir değerdir. Anadolu kültür hazinesinin öğelerinden olan çömlekçiliğin, Isparta kesitinde tek atölye üzerinden yapılan bu çalışmayla; somut olmayan çok önemli bir mirasın, en azından İl Kültürel Miras Envanteri ’ne alınması çabası, sonra da Anadolu çömlekçiliğinin Ulusal Kültür Döküm’üne alınması çabası güdülmüştür.

UNESCO, gerek sözleşmede tanımlanan gerekse sonraki çalışmalarla açıklık kazanan yaklaşımlarıyla, somut olmayan kültürel mirası, öncelikle bu mirası yaratan ve koruyan toplumun sonra da bütün insanlığın belleği olarak görmektedir. Bu ortak bellek, paylaşılan bir deneyim olarak tarihsel süreklilik içinde ortaya çıkmıştır. [Oğuz 2017:12]

Somut Olmayan Kültürel Miras (SOKÜM) UNESCO tarafından; “toplulukların, grupların ve kimi durumlarda bireylerin, kültürel miraslarının bir parçası olarak tanımladıkları uygulamalar, temsiller, anlatımlar, bilgiler, beceriler ve bunlara ilişkin araçlar, gereçler ve kültürel mekânlar biçiminde tanımlanmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan bu miras, toplulukların ve grupların çevreleriyle, doğayla ve tarihleriyle etkileşimlerine bağlı olarak, sürekli biçimde yeniden yaratılır ve bu onlara kimlik ve devamlılık duygusu verir; Böylece kültürel çeşitliliğe ve insan yaratıcılığına duyulan saygıya katkıda bulunur.” denmektedir.

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi (Beratları alınmış):

- 1.Meddahlık Geleneği (2008)
- 2.Mevlevi Sema Törenleri (2008)
- 3.Âşıklık Geleneği (2009)
- 4.Karagöz (2009)

5.Nevruz (Azerbaycan, Hindistan, İran, Kırgızistan, Özbekistan ve Pakistan ile ortak dosya (2009) (2016 yılında dosya Afganistan, Azerbaycan, Hindistan, Irak, İran,

Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Pakistan, Tacikistan ve Türkmenistan katılımı ile genişletilmiştir)

6.Geleneksel Sohbet Toplantıları (Yaren, Barana, Sıra Geceleri ve diğer, 2010)

7.Alevi-Bektaşî Ritüeli Semah (2010)

8.Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010)

9.Geleneksel Tören Keşkeği (2011) [unesco.org.tr 2020: erişim 05.07.2020]

10.Mesir Macunu Festivali (2012)

11.Türk Kahvesi ve Geleneği (2013)

12.Ebru: Türk Kâğıt Süsleme Sanatı (2014)

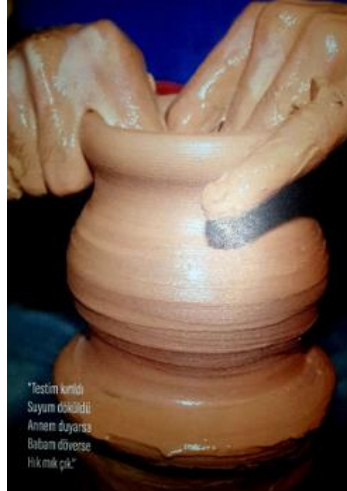
13.İnce Ekmek Yapımı ve Paylaşımı Geleneği: Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka (Azerbaycan, İran, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye ile ortak dosya) (2016)

14.Geleneksel Çini Sanatı (2016)

15.Bahar Bayramı Hıdırellez (Makedonya ile ortak dosya) (2017)

16.Dede Korkut-Korkut Ata Mirası: Kültürü, Efsaneleri ve Müziği (Azerbaycan ve Kazakistan ile Ortak Dosya, 2018)

17.Geleneksel Türk Okçuluğu (2019)

Resim 14 - Geleneksel Çarklı Çömlekçilik [SOKÜM Kültür Bak.: 276]

Isparta çömlekçiliği, il dökümünde olmadığı gibi, Anadolu çömlekçiliği de SOKÜM temsili listesinde yer almamaktadır. Asırlar boyu akışımı kesintisiz sürdüren çömlekçilik, salt bir üretim tarzı olmayıp arkeolojik taşıyıcılığının yanı sıra, sözlü kültür mirasında yer

alan, manileri, ritüelleri olan korunma ve sürdürülebilirlik gereksinimi içinde derin bir halk kültürü, dolayısıyla Türk Kültürü'dür.

Binlerce yıllık geçmişı olan, arkeolojik ve etnografik yüksek değerlere sahip Anadolu çömleççilik kültürü, yok olma tehlikesine karşın direnerek de olsa varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Yanısıra, tüm bu özelliklerine rağmen, tespit edilen "Somut Olmayan Kültürel Miras Alanları" içinde yer almamaktadır. Benzer şekilde yerel kültürel çalışmalarda da bu konu dikkate alınmamaktadır. Oysa UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamındaki tüm uluslararası listelere göz attığımızda, bizden çok daha geç dönemlerde olmasına karşın birçok ülkede çömleççiliğin (pottery) SOKÜM alanlarında yer aldığını görmekteyiz.

Eşsiz Anadolu seramik geleneğinin binlerce yıldır devam eden etkilerinin günümüzde de hala var olması son derece heyecan vericidir. Biçimsel olarak primitif yapısı hiç bozulmadan günümüze kadar gelebilmesi son derece önemlidir. Bu nedenle korunarak kültür vitrinindeki yerini almayı hak etmektedir.

Kaynaklar

Deniz V, Ünal S, Yağmurlu F, (1999) Isparta Yöresi Kil Yataklarının Seramiğe Uygunluđunun Araştırılması, 3 Endüstriyel Hammaddeler Sempozyumu, İzmir

<http://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi>

Oğuz Ö, (2017)Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanat Eserleri Dizisi, İkinci Baskı, Ankara

Özgüç T, (1944) Isparta Buluntuları, DTCF Dergisi, Cilt 2, Sayı 3, Ankara

Özsait M-Efe T, (2012) Isparta-Gelendost Yakınlarında Yer Alan Yaka-Köşk Höyük'ten Toplanan Neolitik ve Kalkolitik Dönem Çanak Çömleği (Neolithic and Chalcolithic Pottery from Yaka-Köşk Höyük in Isparta-Gelendost), Arkeoloji Dergisi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir

Türkteki Ü, (2015) İlk Tunç Çağı'nda Pisidya/Göller Bölgesi'nin Çömleççilik Gelenekleri, Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması II: Anadolu Akdeniz Sempozyumu 04-07 Kasım 2015, Antalya